

Anna Gruntkowska¹

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

O motywowaniu uczniów do pracy na zajęciach pozalekcyjnych w szkole podstawowej – prowadzenie kółka dziennikarskiego

Wstęp

Zajęcia pozalekcyjne, wpisane na stałe w działalność każdej szkoły, stwarzają szerokie możliwości, by rozwijając zainteresowania uczniów, doskonalić także umiejętności zapisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego². Kółko dziennikarskie jest dobrą okazją, by dać uczniom możliwość pisania o sobie i o sprawach, które bezpośrednio dotyczą ich życia szkolnego, relacji koleżeńskich, ich pasji, a tym samym pozwala stworzyć możliwość doskonalenia tych umiejętności polonistycznych, które uczeń, kończący szkołę podstawową, powinien nabyć.

Cele kółka dziennikarskiego

Nadrzędnym celem kółka dziennikarskiego jest oczywiście redagowanie szkolnego czasopisma *Szaferek*³. Ale to również możliwość, by wprowadzać młodych ludzi w świat technologii informacyjno-komunikacyjnej. Uczniowie bowiem redagują szkolne czasopismo w formie bloga, wdrażają się więc do pracy na komputerze, szczególnie w obszarze edycji tekstów, tworzenia diagramów, wstawiania rysunków i zdjęć jako ilustracji tekstów, nabywają umiejętności wyszukiwania niezbędnych informacji, selekcji i porządkowania materiału. Rozwijają również umiejętności w zakresie redagowania treści typowo dziennikarskich (artykuły, wywiady czy sondaże dotyczące życia szkoły, problemów młodego człowieka). Ale ponieważ kółko dziennikarskie to przede wszystkim redagowanie tekstów, uczniowie rozwijają, niejako przy okazji, umiejętności typowo polonistyczne: utrwalają znajomość wyznaczników formalnych różnych tekstów kultury oraz pogłębiają swoją świadomość językową (sprawne posługiwanie się językiem polskim w tekstach pisanych, a więc tworzenie tekstów poprawnych pod względem składniowym, frazeologicznym, fleksyjnym, ortograficznym i interpunkcyjnym). Tu także, na łamach czasopisma, mogą

¹ Także opiekunka uczniów z kółka dziennikarskiego działającego w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 162 w Krakowie, których działania stanowią przedmiot niniejszego artykułu.

² Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej stanowi Załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

³ *Szaferek* – nazwa szkolnego czasopisma – pochodzi od nazwiska patrona Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 162 w Krakowie Władysława Szafera.

pochwalić się swoją twórczością poetycką czy prozatorską. W gazetce szkolnej jest bowiem dział pod nazwą *Nabazgrane duszą, czyli twórczość uczniów*, w którym to dziale młodzi ludzie zamieszczają swoje teksty. Wszystkie te działania wpisują się zatem w cele kształcenia i treści nauczania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Działania uczestników kółka dziennikarskiego

Dla uczestników kółka dziennikarskiego blogowa wersja gazetki szkolnej jest okazją, by zasmakować pracy dziennikarza, ale także by poznać nowy sposób komunikowania się (poza znanymi już e-mailami czy facebookiem) i prezentowania wytworów własnej działalności. Gazetka w formie elektronicznej jest dla młodych ludzi dużą atrakcją. Uczniowie łatwo i szybko mogą poruszać się po stronie, jednym kliknięciem wybierając interesujący dział tematyczny, w którym zapisują swoje teksty czy wstawiają rysunki i zdjęcia. Działy tematyczne skupiają się zarówno wokół tych zagadnień, które można by określić mianem poważnych i górnolotnych (np. *Kartki z kalendarza, czyli ważne rocznice, święta i wydarzenia cykliczne; Nasze sprawy, czyli sprawy, o których trzeba rozmawiać; Nabazgrane duszą, czyli twórczość uczniów...*; *Co jest na topie, czyli o książce, filmie, muzyce*), jak i tych równie ważnych, ale mniej oficjalnych, związanych z codziennością (np. *Buda na bieżąco, czyli co słycać w...*; *Ciekawostki, czyli o tym, co nas interesuje; Moda i uroda, czyli coś dla dziewcząt; Faszerek, czyli kulinaria; BOSZ, czyli badanie opinii szkolnej; Plotki, ploteczki, czyli wszystko o nauczycielach*). Młodzi ludzie uczą się także odpowiedzialności za słowo, gdyż mają świadomość, że każde słowo umieszczone na blogu – stronie internetowej – staje się wiadomością ogólnie dostępną. Tworzą także teksty oryginalne, wiedzą bowiem, że powielanie informacji zapisanych na różnych stronach internetowych jest plagiatem i wykorzystywaniem cudzego dorobku. Praca na blogu w roli dziennikarza zmusza więc uczniów do poszukiwania własnego stylu wypowiedzi.

Młodzi ludzie doskonałą zatem na zajęciach różnorodne umiejętności, w tym także umiejętności związane z obsługą różnych programów, dzięki którym nie tylko opracowują graficznie stronę bloga, ale także uatrakcyjnijają swoje wpisy. Uczniowie pracują więc z programem *InfranView*, za pomocą którego tworzą pliki ze zdjęciami, czy z arkuszem Excel – w którym robią diagramy, opracowują graficznie schemat. Diagram stał się zresztą podstawową informacją, którą uczniowie zamieszczają we wspomnianym już dziale gazetki pt. *BOSZ, czyli badanie opinii szkolnej*.

Zajęcia dziennikarskie i praca na blogu to okazja do spotkania się poza formalnymi lekcjami, sposobność swobodnej wymiany zdań, redagowania tekstów nie pod presją czasu czy oceny z zajęć edukacyjnych. Możliwość spontanicznego wypowiedzenia się, otwartość tematów, jakie uczeń w swoich artykułach i wypracowaniach może realizować, daje szansę młodemu człowiekowi na budowanie komunikatywnego i logicznie uporządkowanego tekstu. A to już bardzo dobry wstęp, by uczeń w sposób sprawny i rzeczowy wypowiadał się na tematy bardziej sformalizowane, tematy, które wpisują się w wymagania, jakie stawia przed uczniem nowa podstawa programowa z języka polskiego, jakie stawia rzeczywistość najpierw szkolna, a w przyszłości rzeczywistość dorosłego człowieka.

Działania na kółku dziennikarskim a nowa podstawa programowa

Pomysł, by pisać na tematy dotyczące lektur szkolnych zapisanych w podstawie programowej kształcenia ogólnego z języka polskiego dla szkół podstawowych jako obowiązkowe do analizy i interpretacji, wyszedł od samych uczennic klas ósmych, które w roku szkolnym 2018/2019 stanowiły główny trzon redakcyjny szkolnej gazetki. Tematy, które dla jednych stały się nietrafne, a nawet niemożliwe do realizacji⁴, dla uczennic kółka dziennikarskiego okazały się fascynujące przede wszystkim właśnie dlatego, że dawały możliwość kompilacji, tworzenia oryginalnych opowiadań, w których znani im bohaterowie lektur szkolnych przeżywają nowe przygody, spotykają się w innych okolicznościach, zmuszeni są do podjęcia nowych wyzwań. Według ósmoklasistek takie zadania pozwalały im wykazać się kreatywnością, nieszablonowym ujęciem tematu z równoczesną dbałością o wiarygodność tworzonych opowieści w kontekście dobrej znajomości tekstów literackich. Niektóre z dziewcząt miały nawet pewną trudność w wyborze bohaterów, gdyż wiele pomysłów na tworzenie nowych historii, łączenia ze sobą różnych postaci literackich, które uczestnicząc w nowych przygodach, mierząc się z nowymi wyzwaniami, realizowałyby problem postawiony w temacie zadania, zaprzętał ich umysł. Słowa prof. dra hab. Wiesława Łukaszewskiego⁵: „Fascynującą cechą człowieka jest jego ciekawość. Dociekanie istoty rzeczy. Umiejętność zadawania pytań. I poszukiwanie odpowiedzi” korespondują właśnie z tymi postawami młodych pisarek. Zagadnienie do rozważenia zapisane w poleceniu było dla nich inspirowane, pobudzało do nieszablonowego myślenia, do odwagi interpretacyjnej, którego finałem były zaskakujące fabuły, ciekawe – czasem humorystyczne, czasem nostalgiczne – spotkania bohaterów, niezwykle przygody postaci. Tym samym powstały nietuzinkowe wypracowania. Literacka twórczość wpisuje się równocześnie w realizację wymagań szczegółowych określonych w podstawie programowej: „uczeń tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych, tu: opowiadanie twórcze”.

I tak w opowiadaniu jednej z ósmoklasistek⁶ doszło do spotkania Klary i Ani Shirley, podczas którego bohaterka powieści L.M. Montgomery opowiadała swojej rozmówczyni o śmiesznym wydarzeniu, którego była sprawczynią:

W ciepłą, letnią noc, w małej miejscowości Avonlea, leżącej w Kanadzie na Wyspie Księcia Edwarda, Ania Shirley usiłowała zasnąć. Próby zapadnięcia w sen trwały dość długo, gdyż rudowłosa głowa Ani zajęta była marzeniami. Ta niezwykle wrażliwa dziewczynka, ciężko doświadczona przez życie, uwielbiała marzyć, a jej wrażliwość pozwalała dostrzec szczegóły dla innych niewidoczne. Jej oczy były zawsze szeroko otwarte i zachwycały się pięknem otaczającego świata. Powoli zapadała noc.

⁴ Takie stanowisko zostało zaprezentowane przez prowadzących I Wiosenną Szkołę Polonistów na temat: *Nauczyciel języka polskiego wobec nowej „Podstawy programowej” w szkole podstawowej – założenia, dyblematy, problemy realizacyjne* organizowanej przez Katedrę Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego UP w Krakowie.

⁵ W. Łukaszewski, *Wielkie i te nieco mniejsze pytania psychologii*, Smak Słowa, Sopot 2015.

⁶ Opowiadanie uczennicy klasy ósmej Martyny na temat: *Napisz opowiadanie o spotkaniu jednego z bohaterów „Zemsty” z bohaterem innego utworu literackiego, w czasie którego jeden z nich przedstawi najśmieszniejszą sytuację ze swojego życia. Wypracowanie powinno dowodzić, że bardzo dobrze znasz obie wybrane postaci*. Temat wypracowania jest zamieszczony w *Informatorze o egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego od roku 2018/2019*.

W zupełnie innym czasie i miejscu na ziemi, w chłodnych pokojach zamku gdzieś w Polsce, do snu szykowała się Klara. Dziewczę również jak Ania osierococone, ale bardzo dojrzałe i inteligentne. Dziewczyna marzy o szczęśliwej miłości i w zimnych komnatach zamku, zapadając w sen, myśli o swoim ukochanym Waławie.

Jak to się stało, że skrzydlaty bożek snu Morfeusz, gdzieś połączył oba sny? Chyba dzięki pokrewieństwu dusz obu panien. Ania szeroko otworzyła oczy zachwycona urodą Klary. Klara również z zaciekawieniem przeglądała się rudowłosej. Była piękna słoneczna pogoda, śpiewały ptaki, a dziewczęta na kocu piknikowym piły sok porzeczkowy (we śnie wszystko jest możliwe!). Ania zachwycona pięknymi włosami Klary opowiedziała jej swoją historię. Marzeniem Ani było posiadanie czarnych włosów, niestety farba kupiona od komiwojażera zabarwiła rude włosy dziewczyny na kolor zielony. Perspektywa czasu pozwoliła już Ani śmiać się z tego wydarzenia. Klara wysłuchiwała z ciekawością historii zielonych włosów, zapewniła taktownie, że ruda czupryna jest naprawdę elegancka, a kolor włosów nie może być przeszkodą w byciu szczęśliwą. Opowiedziała Ani o Waławie, swojej nieszczęśliwej miłości, wyzwalając tym samym u romantycznej Ani ogrom łez. Niemniej jednak dziewczęta razem uznały, że miłość pokona wszelkie przeszkody.

Słońce zaczęło zachodzić.

Ostatnim obrazem, jaki zobaczyła Ania przed obudzeniem, był wielki krokodyl, zielony jak jej ufarbowane włosy. Ale dziewczynka nie była tym zdziwiona, sen, który przeżyła, przekonał ją, że pokrewieństwo dusz nie zna granic.

Wdzięczną lekturą dla uczniów jest także opowiadanie filozoficzne Antoin'e'a de Saint-Exup'ery'ego pt. *Mały Księżę*. Właściwie nie traktują młodzi ludzie tej pozycji jak obowiązkowej, nudnej lektury szkolnej, ale jako właśnie opowieść o nich samych, o problemach, z którymi mierzą się na co dzień, o uczuciach, których doświadczają, o zmaganiach, które – i mają tego świadomość – być może staną się wkrótce także ich udziałem. Nie bez powodu więc ta książka stała się pomysłem na literacką twórczość prezentowaną na łamach szkolnego czasopisma, która jednocześnie wpisuje się w treści nauczania języka polskiego – tworzenie opowiadań twórczych o dalszych czy innych (ale utrzymanych w konwencji lekturowego zamysłu) losach bohatera literackiego. Powstały więc opowiadania o przygodach Małego Księcia, który ponownie musiał zmierzyć się z wędrownką, z problemami współczesnego świata. A jak je rozwiązał, czego się w tej podróży nauczył, niech świadczy taka opowieść uczennicy⁷:

Minęło parę tygodni od powrotu Małego Księcia do domu. Cały czas opiekował się Różą i oczywiście robił codzienną toaletę planety. Ale w końcu znów zapragnął zasmakować nieco przygody. Ciekawość świata nie pozwoliła mu na monotonne życie przez dłuższy czas na planecie, choć przecież ją uwielbiał. Chłopiec przed pójściem spać, oczywiście po obowiązkowym rytuale oglądaniu zachodu słońca, postanowił więc wyruszyć w kolejną, niezwykłą podróż.

Następnego ranka zdecydował, że tym razem wybierze się w przeciwną stronę niż poleciał ostatnio – na asteroidę 342.

Przygotowanie do podróży zajęło Małemu Księciu aż tydzień, gdyż owa asteroida była dość daleko i nie leżała w sąsiedztwie innych planet.

⁷ Opowiadanie uczennicy klasy ósmej Hanny na temat: *Napisz opowiadanie o kolejnej wyprawie Małego Księcia na planetę, na której bohater zetknął się z problemem współczesnego świata. Wypracowanie powinno dowodzić, że bardzo dobrze znasz lekturę obowiązkową.*

W końcu Mały Książę w wyruszył w drogę. Planetę, którą chłopiec wybrał za cel, zamieszkiwał Komputerowiec.

Pierwszą rzeczą, jaką zauważył Mały Książę po dotarciu na miejsce, była wszechogarniająca pustka. Wokół panowała cisza, a powietrze wypełniał swąd spalenizny i nieprzyjemny zapach zgniłego jedzenia. Zresztą nic dziwnego, bo cała, całkiem duża planeta wyglądała jak ogromne wysypisko śmieci. Po ziemi wały się torebki po chipsach i batonikach, a wokoło było mnóstwo, zapewne zepsutego sprzętu elektronicznego.

– Ho, ho, ho! Jest tu ktoś? – zawołał Mały Książę.

Odpowiedziała mu cisza. Chłopiec niepewnie przeszedł jeszcze parę kroków, po czym zobaczył mieszkańca tej dziwnej planety. Był to młody chłopak w okularach, przygarbiony i stukający z przejęciem w klawiaturę na komputerze. Co jakiś czas przerywał grę jedynie po to, aby sprawdzić coś na telefonie lub rozpocząć kolejną paczkę chipsów.

– Dzień dobry! – wykrzyknął Mały Książę.

Komputerowiec nie odpowiedział.

– Dzień dobry! – spróbował chłopiec jeszcze raz.

– Witam – odpowiedział wreszcie Komputerowiec. – Nie mam czasu. Gram.

– Aha... A w co tak pan gra? I co to za urządzenie?

– Nie wiesz, co to jest?! Przecież to komputer! Mogę na nim grać i przeglądać różne stronki. A teraz nie przeszkadzaj mi! Muszę grać.

Mały Książę chwilę popatrzył, w co Komputerowiec tak zapalczywie gra. Jednak po chwili mu się to znudziło.

– Masz tu jakieś kwiaty? – próbował znowu zacząć rozmowę Mały Książę. – Ja mam na swojej planecie Różę...

– Dziecko, przestań gadać! – gwałtownie przerwał mu okularnik. – Muszę się skupić. O, nie! Przez ciebie się skułem. Muszę grać od początku! – Po tych słowach Komputerowiec wrócił do gry.

Strapiiony Mały Książę opuścił planetę Komputerowca.

„Jednak nie tylko dorośli są dziwni. Nastolatki też robią głupie i bezsensowne rzeczy. Dobrze, że ja jestem tylko dzieckiem” - pomyślał Mały Książę w drodze powrotnej na swą asteroidę B-612.

Działalność w szkolnym czasopiśmie *Szaferek* motywuje zatem młodych ludzi do pisania własnych, nieszablonowych tekstów, popularyzuje bowiem ich działalność literacką, dając możliwość pochwalenia się, w dobrym tego słowa znaczeniu, społeczności szkolnej swoimi literackimi talentami, a także wpisuje się w doskonalenie tych umiejętności polonistycznych uczniów, które są ważne w rozwoju młodego człowieka – sprawnym wypowiedaniem się pisemnie na zadany temat, wyrażaniem w piękny, poprawny pod względem językowym, sposób swoich myśli czy snucia swoich refleksji.

I o pięknie też uczniowie potrafią pisać. O pięknie swojej ojczyzny – tej narodowej – Polsce – i tej najbliższej – małej ojczyźnie. Członkowie kółka dziennikarskiego wyszli bowiem z inicjatywą, by uczcić stulecie odzyskania przez

Polskę niepodległości w... poezji. Ogłaszając konkurs poetycki pt. *Moja ojczyzna, mój dom*, nie spodziewaliśmy się, że tyle wierszy napłynie do redakcji gazetki, że ujawni się tylu poetów. Poniżej zaprezentowano wybrane trzy liryki trzech uczniów w różnym wieku:

Aleksandra L. kl. VIII

„*Moje miasto*”

Moje miasto pod błękitnym niebem,
Moje miasto nad piękną rzeką,
Moje miasto tajemniczych zakątków pełne,
Moje miasto podoba się poetom.

Tu historia przenika współczesność,
Tu niejedna łza popłynęła.
Tu my młodzi dziś dorastamy,
Tu i teraz, lepszego miejsca nie ma!

Mój Krakowie, mój piękny Krakowie,
Jak ja kocham twe stare uliczki,
I gołębie na Rynku i kwiaciarki,
I kościoły i wszystkie zabytki.

Kiedy ktoś choć na chwilę tu wstąpi,
Tęskni potem za twoim klimatem,
I rozślawia twoje imię w świecie,
Boś ty moje miasto tego warte.

Kacper S. kl. VI

„*Moja ojczyzna, mój dom*”

Moja ojczyzna – nad Wisłą kraj,
Tu pachną bzy – gdy miesiąc maj.
Tu świeci słońce na jasnym niebie
Dla wszystkich ludzi, nawet dla Ciebie.

Kocham tu góry, morze, jeziora.
A gdyby kiedyś zła przyszła pora,
Jak moja babcia i dziadek mój
dla jej obrony poszedłbym w bój.

Kiedyś dni dużo minąć musiało,
by biało-czerwoną flagę powiesić się dało,
by człowiek szanował drugiego człowieka,
by nikt na nikogo w strachu nie czekał.

Tu jest mój dom, moja rodzina,
tu wszystko się kończy i rozpoczyna.
I gdy w moim sercu pojawi się ziąb,
myślę o słowach: „Moja ojczyzna, mój dom”.

Aleksandra K. kl. IV

„Moja ojczyzna, mój dom”

Mam dopiero dziewięć lat,
Otworem stoi przede mną świat.
Mogę zostać wybitnym pisarzem.
Albo kolarzem, kucharzem, malarzem.

Na podróżach spędzać życie.
Zwiedzić Francję, Grecję, Bombaj.
Jednak ten jedyny kraj, do którego chętnie wracam
To ta ziemia – Polski kraj.

Tu nasz Bałtyk, Zakopane,
Lasy, rzeki i doliny.
Wszystko to stanowi dla mnie
Mego domu podwaliny

Podsumowanie

Kółko dziennikarskie, na którym wykorzystuje się narzędzia technologii informacyjno-komunikacyjnej, pozwala rozwijać uczniom różnorodne umiejętności, poczynawszy od tych związanych z obsługą komputera (doskonalenie umiejętności pisania na klawiaturze, formatowania tekstu), pracą zespołową, a kończąc na tych typowo polonistycznych – budowania oryginalnych tekstów o charakterze zarówno publicystycznym, jak i literackim. Dzięki tym działaniom młody człowiek z jednej strony poznaje formalne wyznaczniki danych form wypowiedzi, buduje teksty poprawnie pod względem kompozycyjnym i językowym, a z drugiej ma możliwość wykazania się swoją twórczą oryginalnością. Wszystkie te poczynania wpisują się w realizację celów kształcenia i treści nauczania opisanych w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Kółko dziennikarskie jest dla uczniów atrakcyjną formą zajęć pozalekcyjnych i to nie tylko dzięki łatwemu dostępowi do pracowni komputerowej, ale także dlatego, a może przede wszystkim, dzięki możliwości realizowania własnych pomysłów literackich. Ta forma działania szkoły motywuje więc młodego człowieka do podjęcia działań pisarskich, pokazując mu tym samym, że można tworzyć niebanalne teksty także w kontekście lektur szkolnych.

Bibliografia

- Łukaszewski W., *Wielkie i te nieco mniejsze pytania psychologii*, Smak Słowa, Sopot 2015.
Informator o egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego od roku 2018/2019. Informator dostępny na stronie: https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informatory/Informator_P1_polski.pdf
Jędrzychowska M., *Lektura i kultura*, Wydawnictwo Edukacyjne, Warszawa–Kraków 1994.
Papert S., *Burze mózgow. Dzieci i komputery*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
Szymański M., *O metodzie projektów*, Żak, Warszawa 2010.

